

NEOLİBERALİZM VE SOSYAL REFAH DEVLETİ EKSENİNDE ÜÇÜNCÜ YOL YAKLAŞIMI*

Eray ACAR*

* *Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, eray.acar@dpu.edu.tr.*

Öz: Özellikle 1980’lerin başından itibaren sosyal refah devletinin aksayan yönleri üzerine vurgu yaparak, piyasa öncülüğünde ve prensipleri ile devletin, sosyal ve ekonomik alandan tasfiye edilmesi sureti ile ulus devletlerin küreselleşmesini ve ekonomik refahı hedefleyen neoliberal politikalar son yıllarda sıklıkla akademik ve siyasal alanın tartışma konusu olmuştur.

1929 bunalımı ile birlikte ortaya atılan, Keynezyen sosyal refah devletinin, ulus devlet eksenli, devlete yüklediği sosyal sorumluluklarla toplumsal kalkınmada, kamu girişimciliği ve yatırımcılığını önceleyen anlayış, uzun yıllar pek çok ülkede uygulanmıştır. Neoliberaler tarafından özellikle 1970’li yıllarda görülen ekonomik kaynaklı krizlerin “üreticisi” sıfatı ile pejoratif bir eleştiriye maruz kalan refah devleti, 1990’lı yıllarda üçüncü yol yaklaşımı ile tekrar sosyal politikalar ve ekonomik işleyiş bağlamında gündeme gelmiş ve tartışılmaktadır.

Neoliberal politikaların bireysel ve toplumsal yaşamda ortaya çıkardığı risk, belirsizlik ve güvensizliklere karşı bireyleri, devlet müdahalesi ve sosyal yatırımlar yoluyla aktif bir hazırlıklı hale getirme durumunu işaret eden üçüncü yol yaklaşımı; sosyal refah devletinin sosyal politika öncelikleri ile neoliberalizmin piyasa ilkeleri arasında tavrını ikincisinden yana koyarak sosyal politikaların revizyonunu amaçlayan bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışmada, üçüncü yol yaklaşımının tarihsel serüven içerisinde, sosyal refah devleti ve küresel neoliberal politikalar ekseninde gelişim gösteren sosyal devlet ve sosyal politikalar konusunda düşünsel ve pratik düzeyde, genel kabul görmüş prensipler dahilinde ana hatları ile analizi yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Neoliberalizm, Sosyal Politika, Sosyal Refah Devleti, Üçüncü Yol.

Jel Kodu: D70, H50.

---

*Çalışma 10-12 Mayıs 2017 tarihinde Sırbistan / Belgrad’da ikincisi düzenlenen ICEBSS konferansında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

THE THIRD WAY APPROACH ON THE AXIS OF NEOLIBERALİSM AND SOCIAL WELFARE STATE

Abstract: Neoliberal policies aiming the globalization and economic welfare of the nation states have been a subject of debate in the academic and political sphere in recent years, especially with emphasis on the disadvantaged aspects of the social welfare state since 1980, and the pioneering of the market and its liquidation of the state and the social and economic fronts

The concept of social entrepreneurship and investing in social development with the social responsibilities that the Keynesian social welfare state, which is the nation state, has been applied to the state, put forward together with the 1929 depression, has been applied in many countries for many years. The welfare state, which was subjected to a pejorative criticism by the neoliberals in particular in the 1970s as the "producer" of the economic crises of the 1970s, has come and discussed again in the 1990s with the third road approach in the context of social policies and economic functioning.

A third way approach that points to the active preparation of individuals, state intervention and social investments against the risk, uncertainty and insecurity that neoliberal policies emerge in individual and social life; Is regarded as an approach aiming at the revision of social policies by favoring the attitude of the social welfare state between the social policy priorities and the neoliberalizing market principles.

In this study, it will be attempted to analyze the social state and social policies in the context of social welfare state and global neoliberal politics in the historical adventure of the third way approach, in general and accepted principles in thoughtful and practical level.

Key words: Neoliberalism, Social Policy, State of Social Welfare, Third Way.

Jel Code: D70, H50.

1. SANAYİ DEVRİMİ SONRASI KLASİK LİBERAL DÖNEMDE SOSYAL DEVLET

Toplumu oluşturan bireylere ve ailelerine asgari bir gelir güvencesi getiren, toplumsal tehlikelere karşı koruyan, sosyal güvenlik olanakları sağlayan; toplumsal konuları ne olursa olsun tüm vatandaşlarına eğitim, sağlık, barınma gibi sosyal hizmetler alanlarında belirli bir standart getiren sosyal devlet kavramının, Sanayi Devrimi ile doğan sosyal sorunlara çözüm getirmekte yetersiz kalan liberal devlet anlayışındaki değişim sonucu ortaya çıktığı kabul edilmektedir.

1789 Fransız Devrimi sonucu klasik demokrasi ile gelişen liberal devlet anlayışı, toplumsal düzenin salt eşitlik ve özgürlük ilkeleri ve güvenceleri ile sağlanıp sürdürülebileceğini varsayan bir anlayışı temsil etmekteydi. Bununla birlikte bu süreçte liberal devlet anlayışının ve kapitalist sistemin yarattığı sosyal eşitsizliklere karşı gelişen düşünsel ve eylemsel tepkiler, liberal devletten sosyal devlete geçişin en önemli unsuru olmuştur (Güven, 2001: 80).

Öte yandan, sosyal devlet; vatandaşlarının sosyal durumlarıyla ve refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı ödev bilen devlet olarak

tanımlanmıştır. Gerçekten de sosyal devlet anlayışı, ekonomik politikaları serbest rekabet koşullarına dayanmakla birlikte, sosyal güvenlik ve çalışma yasaları (sosyal sigortalar, sendikalar, toplu sözleşme ve grev hakları, asgari ücret vb.) ile vatandaşlarına asgari bir yaşam düzeyi sağlayan devlet anlayışını ifade etmektedir (Demir, 1996: 7)

Küreselleşmenin sosyal politikalar üzerinde sahip olduğu etkilerin analizi, ancak sosyal politika araçları üzerinde yarattığı baskının ortaya konulması ile mümkün olacaktır. Bu araçlarda zamana, coğrafyaya, ülkelere ve uygulanan sosyo-ekonomik modellere göre farklılıklar yaşansa da, temel işlevlerin yerine getirilmesindeki etkinlikleri açısından, herkesçe kabul edilen araçlar mevcuttur. Bunlar; en eski ve etkili sosyal politika aracı olan kamu müdahalesi, Sanayi Devrimi sonucunda sınıfsal bir niteliğe sahip olan ve çalışanların kendi aralarında bilinçli örgütlenmelerini ifade eden kendi kendine yardım mekanizması ve bunların etkileriyle dönüşen siyasal yapılanmalardır.

2. SOSYAL REFAH DEVLETİ VE SOSYAL POLİTİKA ANLAYIŞI

2.1. Sosyal Refah Devletinin Yükselişi

Sanayi devrimi sonrası gelişmelerle birlikte 19. yüzyılın sonlarında piyasaya devletin müdahalesi oldukça kadar sınırlıydı. Bu yüzyılın sonlarında etkinlik alanını oldukça genişleten küreselleşme ve liberalizm 1929 krizi ABD’den başlayarak tüm Avrupa’yı etkisi altına alan ciddi bir ekonomik ve toplumsal buhrana dönüşünce, yeni çözüm arayışlarına girilmiştir. Devlete sosyo-ekonomik rol ve işlevlerinde daha fazla sorumluluk yükleyen, bireylere ve ailelere asgari bir gelir teminatı veren, onları toplumsal risklere karşı koruyan, sosyal güvenlik hakkı sağlayan, tüm vatandaşlara eğitim, sağlık konut gibi alanlarda standart yaşamı vaat eden bir anlayış olarak sosyal refah devleti hızla kabul görmeye başlanmıştır.

J.M.Keynes’in öncülük ettiği bu yeni anlayış, devletin uygulayacağı politikalarla, yatırım ve tüketimi etkileyerek ekonomide karşılaşılan iktisadi sorunları çözümlenebileceğini ve devletin özellikle maliye politikası uygulamalarıyla tam istihdamı sağlayabileceği anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Keynes piyasanın kendi haline bırakıldığında toplumsal kaynakların tam istihdamının sağlanacağı bir denge durumuna ulaşamayacağı görüşünden hareket etmiştir. Eksik istihdam durumunda devletin müdahalesini önermiştir. İşte sosyal devlet bu amaca ulaşmak için toplam talebi yönlendirici, tam istihdamı sağlayıcı, ekonomik büyüme ve istikrarı koruyucu bir devlet anlayışını ifade etmektedir. Buna dayanarak "Keynesgil sosyal devlet" nitelemesi de yapılan bu devlet anlayışı, piyasa ekonomisinin başarısız olduğu alanlardaki üretim eksikliğini gidermek, piyasanın işleyişinden kaynaklanan eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri yumuşatmak amacına yönelmiştir. Devletin bu amaçlarına ulaşabilmesi için para ve maliye (vergi, harcama ve gelir transferi) politikalarını kullanarak ekonomiye daha fazla müdahale etmesi gerekmektedir. (Gül, 2004: 147-148)

Sosyal refah devleti, gerek devletin sosyo ekonomik alana müdahaleci anlayışı, bireyi koruyucu önlemler alması, gerekse demokratikleşme hareketleri ile birlikte sosyal ve ekonomik haklar ve özgürlüklerin anayasal güvence altına alınması, sosyal refah devletinin yaklaşık yarım asırlık bir “altın çağ” olarak adlandırılan sürece damgasını vurmuştur. Yine bu dönemde ekonomik büyümenin istikrarlı bir şekilde sürmesi,

enflasyonun düşük seviyelerde muhafaza edilmesi, yüksek istihdam oranları ve ödemeler dengesindeki olumlu gelişmeler sosyal devlet uygulamalarının batı ülkelerinde hızla popüler olmalarını ve uygulamaya sokulmalarını sağlamıştır.

Yine bu dönemde daha önce adımları atılan iş kazası, hastalık, yaşlılık ve işsizlik sigortası alanındaki kapsayıcı uygulamalar tek bir çatı altında toplanarak sosyal güvenlik sistemi ile birleştirilmiştir (Koray, 2003: 67).Eşitlikçi ve paylaşımcı değerlerle donatılan sosyal refah devleti, ekonomik kalkınma ve toplumsal refahın temini ve yükseltilmesinde devleti nüve olarak görmüş, yatırımcı, düzenleyici, girişimci, teşvik edici olmakla birlikte piyasayı ötelemeyen ancak önceleme gayesi de gütmeyen, kalkınma ve refahın temininde asli yetkili olarak kamusal unsurlara ağırlık veren bir ideolojik felsefeye sahip olmuştur.

2.2. Refah Devletinın Altın Çağından Neoliberal Çağa Geçiş

II. Dünya Savaşından sonra Avrupa ülkelerinde uygulanmaya başlanan ve 1970'lere kadar da önemli başarılar elde etmiş olan refah Devleti anlayışı, 1970'lerin sonuna doğru gelindiğinde bu modelinin uygulandığı ülkelerde ekonomik sorunlar iyiden iyiye kendisini hissettirmeye başladığı görüldü. Başta sanayileşmiş ülkeler olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin yarısından çoğu bir finansal ve mali krizle karşı karşıyaydılar ve bu krizin en önemli nedeni hiç şüphesiz ki, kamusal harcamaların ulusal üretimin artışından çok daha yüksek olmasından kaynaklandığı gerekçesi ile dağıtıcı ve koruyucu nitelikleri dahilinde krizin faturası refah devletine çıkarılmıştır (Duman, 2011: 690).

Ekonomik krizler ve sonrasında yaşanan sürekli ve yaygın işsizliğin olgusu, devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılması yönündeki eğilimlere hız kazandırmış ve liberal politikalara dönüş sürecini başlatmıştır. Yeni liberal politikalarla, kamu müdahalelerinin serbest piyasa ekonomisinin işlerliğini azalttığı iddia edilmiştir. Artan kamu açıkları, sosyal harcamaların kısılmasının, sosyal politikalarda atılması gereken geri adımın gerekçesi olarak gösterilmiştir.

Refah devleti ve sosyal politika önlemlerinin beklenen sonuçları gerçekleştiremediği öne sürülmüştür. Eleştiriler, sosyal harcamaların ülkelerin ulusal gelirleri içindeki paylarının çok önemli miktarlara ulaşmasına karşın, tüm bireyler yönünden yoksulluk, işsizlik, güvencesizlik sorunlarının aşamadığı, eşitliğin sağlanamadığı, devletin bireyin yaşamına pek çok yönden müdahale ettiği, hantal bir kamu bürokrasisine neden olduğu, refah devleti harcamalarının yüksek maliyetinin taşınamaz düzeylere ulaştığı ve harcamalarda etkinliğin sağlanamadığı noktalarında yoğunlaşmıştır (Harvey, 2007:2). Keynezyen iktisat politikalarıyla sürekli genişleyen ve hantallaşan devlet, harcamaları sürekli artan ve gelirlerini aynı oranda artıramadığı için para basarak enflasyon yaratan bir niteliğe sahip olmuştur. Açıkların kapatılmasındaki iç ve dış borçlar devletin manevra kabiliyetini önemli ölçüde kaybetmesine neden olmuştur. Sosyal devlet anlayışı içerisinde devletin yeniden dağıtıcı rolü, kamusal alanlardan daha fazla yararlanmak isteyenleri devlete yaklaştırmış, siyasetçilerle her türlü pazarlığa girilen ve popülist politikalara prim verilen yeni bir ortamın doğmasına neden olmuştur.(Acar, 2007: 45)

Özellikle 1970'li yıllarda yaşanan, petrol krizleri, ABD dolarına dayalı Bretton Woods sisteminin çökmesine bağlı finans krizi ve enflasyonist baskılar gibi küresel etkiler çerçevesinde, ulus devletleri dönüşmeye zorlamıştır. Önceki krizlerde ve ekonominin sıkıntıya girdiği durumlarda olduğu gibi ilk petrol krizinde talebi uyararak suretiyle ekonomik canlanmayı ve büyümeyi sağlamak amacıyla sosyal harcamalardaki

genişleme sorgusuz biçimde devam etse de, 1970'lerin sonlarından itibaren tüketime ithalattan sağlanması, enflasyonun aşırı artması gibi nedenlerden dolayı Keynesyen müdahale politikaları geleneksel iyileştirici etkisini göstermemiş, ekonomik olarak başarısız olmuştur (Clasen, 2003:573).

Ulus devletlerin, ekonomik yetkilerini artan oranlı olarak uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB), Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) ulusüstü kurumlara devretmesi ve yerel yönetimlerin güçlendirilerek, merkezi devlet olanaklarını, yetki ve sorumluluklarını kendi içindeki alt birimlere devrederek yerelleştirmesi nedeni ile aşınması sonucu sosyal devletin dönüşüm süreci hızlanmıştır. (Kazgan, 2002: 34)

Eşitlikçi ve paylaşımcı değerleri esas alan refah devleti politikaları, zamanla devlete ağır bir sosyal maliyet de doğurmuştur. Devletin, basta sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler olmak üzere eğitim, sağlık ve altyapıya ayırdığı kaynaklar, belli bir süre sonra giderleri karşılanamayan ve sürekli açık veren bir bütçe gerçeğini ortaya çıkartmıştır. Aynı zamanda devletin bürokratik yapısını hantallaştıran ve sürekli büyüyen, ancak üretmeden tüketen ataletle yönelen yeni bir sosyal sınıfı da beslemiştir. Kamusal hizmetlerin özellikle sosyal güvenliğin devlet tarafından karşılanması, hem sosyal maliyetlerin artmasına, hem de kendilerini güvende hisseden bireylerin daha az çalışmasına, yatırımlar için gerekli tasarrufun ve finansmanın oluşmamasına dolayısıyla üretimin ve istihdamın yaratılmamasına yol açmıştır (Aktan, 1999: 46-48). Bu durum yani giderleri karşılanamayan bir devlet yapısının ortaya çıkması; fiyatların yükselmesine, işsizlik oranlarının ve enflasyonun (stagflasyon) artmasına, büyüme ve verimlilik oranlarında önemli düşüşlerin yaşanmasına (Başkaya, 1997: 120) ve bunların doğal sonucu olarak da ödemeler dengesinin bozulmasına yol açmıştır.

Sosyal devletin uyguladığı toplumsal refahı hedefleyen sosyal politika uygulamalarının maliyetli yapısını reforme etmeye yönelik adımlardan birisi de üretim biçimine yönelik olmuştur. Uluslararası rekabetin artması ve teknolojik alanda meydana gelen hızlı gelişmeler sonucunda, Altın Çağ'da egemen olan Fordist üretim yapısı bu dönemde yerini Post-Fordist üretim yapısına bırakmıştır. İlk olarak 1970'li yıllarda İtalya'da uygulanmakla birlikte Japonya'da geliştirilen ve aynı zamanda Japon üretim sistemi olarak da adlandırılan bu yeni yapı, hem tüm üretim sürecinin hem de endüstri ilişkilerinin yapılanmasında büyük bir dönüşüm meydana getirmiştir (Şenkal, 2008: 119) Postfordist üretim tarzı olarak adlandırılabilir bu yeni üretim modeli, taşeronlaşmayı ve hizmet sektörünü teşvik ederken devletlerin istihdam artırıcı politikalarını terkederek, piyasaya temelli bir anlayışı desteklemeye itmiştir.(Mishra, 1999: 19)

1980'li yıllardan itibaren devletin küçülmesi söylemi ile kabul görmeye başlayan küresel neoliberal politikalar; özelleştirme politikaları, uluslararası sermayeye yönelik engellerin regüle edilmesi kalkınma ve sanayileşme politikalarının kapitalistleşmiş merkez ülkeler tarafından kontrol edilmesi şeklinde somutlaşmıştır. Özelleştirme politikaları, tekelci sermayenin önündeki rekabet engellerinin kaldırılması ya da gelişmekte olan ülkelerin kalkınma aracı olarak kullandıkları Uluslararası kuruluşlar ve Çok uluslu şirketlerin ulusal piyasaların kontrolünü ele almasına hizmet etmiştir. Bu durum, birikim krizi yaşayan küresel sermayenin önündeki ulusal engellerin kaldırılmasına, gelişmekte olan ülkelerde krizlerin derinleşmesine, borçların artmasına ve yoksulluğun evrensel düzeyde yaygınlaşmasına neden olmuştur. Toplumsal ilişkilerde sendikasılaşma ve devlet yürütücülüğünde finansman sağlanan sosyal

güvenlik benzeri yapıların tasfiyesi bu yeni liberal anlayışın ivedi amaçları arasında sayılmıştır. (Bilgin, 2005:13)

Neo-liberal ideoloji, tam istihdam, evrensel sosyal hizmetler ve sosyal destek gibi refah devletinin temel düşünce ve kurumları hakkında tam tersi bir anlayışa sahiptir. Neo-liberal ideolojiye göre sosyal devlet, sorumluluk vermeden, karşılık beklemeden ve kontrolsüzce yaptığı sosyal harcamalar ile bireylerin özgüvenlerini ve girişimci ruhlarını zayıflatarak aslında toplumsal deformasyona yol açmaktadır.

3. SOSYAL REFAH DEVLETİ KRİZİNİN PANZEHİRİ NEOLİBERALİZM

1970’li yılların ikinci yarısından itibaren sosyal devletin yukarıda özetlenen gerekçelerle amaçlarını yerine getirmekte yetersiz kalması, aksine büyüyen bütçe açıkları, enflasyon ve yoksulluğun artması gibi nedenlerle sahip olduğu arkasındaki toplumsal desteği kaybetmeye başlamıştır. Bu gelişmeler sosyal devletin uygulayıcısı olan sosyal demokrat partilerin hızla güç kaybetmesine, ABD’de Ronald Reagan, İngiltere’de Margaret Thatcher hükümetleri döneminde benimsenen ve seçmenlere devlet kaynaklı israfları azaltma, hükümeti etkinleştirme ve daha fazla refah gibi vaatlerde bulunan muhafazakâr partilerin güçlenmesine yol açmıştır. (Özaydın, 2008:171)

Özünde bir ekonomi politik sistem olan neo-liberalizm, yukarıda da vurgulandığı gibi sermayenin devletin egemenliğinden çıkmasını, emek ve değer piyasa koşullarına bırakılmasını ve ekonomik faaliyetlerin serbest piyasa mekanizmasına havale edilmesini arzulayan bir anlayışı savunmuştur. Dolayısıyla bu siyaset tarzının temel özelliği, finansal hareketlerin alanını daraltan tüm ulusal ve uluslararası düzenlemeleri kaldırmak, devleti kamusal çıkar adına uyguladığı sosyal politikalarından vazgeçirtmek, sermayenin liberalizasyonunu sağlayarak kendi kendine işleyen bir piyasa mekanizmasını yaratmak ve dünyanın her yerine kademe kademe yayılarak kendisini de küreselleştirmektir (Lévy, 2009: 42-43) .

Sosyal devletin yapısında öngördüğü zorunlu değişikliklere bakıldığında, sosyal politika alanında neo-liberalizmle birlikte Keynes ve sosyal devlet öncesi dönemi hatırlatan bir geriye gidiş yaşandığı, söylenebilir. Neo-liberal dönüşüm sürecini, Bismark öncesi döneminin sosyal politika anlayışının yeniden egemen kılınmaya çalışılan bu paradigma değişikliğinin sadece iktisadi göstergelerle sınırlı olmayan, ideolojik ve sınıfsal boyutları olan çok yönlü bir dönüşümdür (Durmaz, 2016:147).

Neo-liberal anlayışın temel felsefesi; piyasayı yüceltmek, kamusal yarara karşı bireysel çıkarı incelemek, sermaye gücü karşısında emek piyasasını esnekletmek ve işgücü maliyetlerini düşürmek şeklinde özetlenebilir. Devleti minimize etmek sureti ile, uluslararası ekonomik, mali ve siyasi kuruluşları aracılığıyla servis edilen neo-liberal politikaların şu temel ilkeleri öne çıkmaktadır.

- Kamu işletmelerinin özelleştirilmesi,
- Ekonomideki merkezi devlet düzenlemelerine son verilmesi,
- Ticaretin ve sanayinin serbestleşmesi,
- Eşitsizliği arttırma pahasına, enflasyona karşı ‘parasalcı’ önlemlerin alınması,
- Örgütlü (Sendikalı) işgücü üzerindeki sıkı denetimin sağlanması,

- Kamu harcamalarının, özellikle de sosyal harcamaların ve yatırımların kısılması,
- Devletin faaliyet alanı ve personel olarak küçülmesi,
- Uluslararası piyasaların gelişmesi için küresel finans akışları üzerindeki denetimlerin kaldırılması (Steger, 2003: 13)
- Vergilerde indirim yapılması,

Sosyal refah devletini müsrif olmakla itham eden yeni sağ liberal anlayış, verimsiz ve etkin olmadığı için eleştirdiği refah devleti sosyal politikalarının ıslahına ilişkin dramatik değişimleri gerektiren radikal çözüm önerileri sunmuştur. Özellikle piyasa ilkelerini devre dışı bırakmanın en vahim hata olduğunu, sürdürülebilir bir sosyal politikanın ancak piyasa mantığı ilkelerine sadık kalarak mümkün olacağına dayalı bu çözüm önerileri kısaca maddeler halinde şöyle özetlenebilir (Kovancı: 2003: 276):

- Sosyal yardımlar sadece düşükler için mümkün olacak şekilde sınırlamaya tabi tutulmalı
- Çalışma çağında olan yoksullara sosyal yardım yaparak ataletle sevk etmek yerine, bu kişiler emek piyasasına yönlendirilmeli,
- Sosyal yardımlar süresiz değil, belli şartlara bağlanarak süreli olmalı,
- Zorunlu çalışma süresinde mesleki eğitim programlarına katılım zorunlu olmalı ve denetlenmeli,
- Devlet destekli sosyal sigortaların yükünü azaltacak, özel sigortacılık sektörü desteklenmeli ve teşvik edilmeli,
- Sosyal yardımlar konusunda gönüllü kuruluşlar vasıtası ile merkezdeki yük yerele kaydırılmalı,
- Sosyal yardımların bir hak olduğu anlayışının yerini, sosyal yardımların ahlaki ve hayırseverliğe içkin bir olgu olduğu kabulü almalıdır.
- Sosyal güvenlik sisteminde emeklilik programlarında yapılan reformların yanı sıra, çalışma çağındaki nüfusa yönelik basta işsizlik sigortası olmak üzere malullük, hastalık, doğum ile meslek kazası ve hastalıkları gibi sosyal sigorta programlarında da yapı-kapsam, hak kazanma koşulları ve yardım seviyesi ve süresi ile ilgili düzenlemeler yapılarak harcamaların kontrol altına alınması.(Macfarlan, 1996:153-157).

4. ALTERNATİF ÇÖZÜM ARAYIŞI OLARAK ÜÇÜNCÜ YOL VE NEOLİBERAL DEVLET ELEŞTİRİSİ

4.1. Üçüncü Yol Anlayışının Temel Prensipleri

Herkese iş (tam istihdam) ya da temel bir gelir garantisi çerçevesinde sosyal koruma ve asgari bir yaşam standardı sağlama ideali üzerine kurulu Keynezci sosyal refah devleti anlayışının iflası üzerine, 1980'lerde yeni sağ anlayışın ortaya attığı ve küreselleşmenin de etkisi ile güçlenen neoliberal politikalar devletin rolüne ilişkin yeni yaklaşımlar gündeme getirmiştir. Ancak, küresel düzeyde piyasa ilkeleri çerçevesinde harekete endekli devleti minimize eden, etkinlik, verimlilik, refah artışı, yoksulluğun azaltılması, rasyonel ve sorumlu birey tipi, kamu ve özel sektör ortaklığına dayalı yönetişimci bir anlayışla sosyal refah devletinin aksayan yönlerini tedavi etme iddiası ile ortaya çıkan bu yaklaşım özellikle sosyal politika ve toplumsal refahın yükseltilmesi hususlarında beklentileri karşılamaktan uzak kalmıştır. Özellikle sosyal sınıflar arasındaki artan refah uçurumu, gelir adaletsizlikleri, artan yoksulluk ve faiz oranları, iş güvencesindeki aşınmalar, örgütlenmenin tasfiyesi, kayıtdışı istihdam düzeylerindeki artış gibi pek çok sebep toplumsal kesimlerde hoşnutsuzluğu arttırmıştır.

Tarihsel olarak 19. yy ortalarından itibaren gelişim gösteren, Bernstein (1850-1923) ve Kautsky'nin (1854-1938) düşünceleri ile şekillenen reformist bir süreç olarak liberalizm ve sosyalizm gibi iki rakip ideoloji arasında üçüncü bir yol öneren ve bu nedenle üçüncü yol olarak da adlandırılan refah devletine yeni anlamlar yüklemek sureti ile neoliberalizm kaynaklı sorunları kapitalist sistem içerisinde çözme iddiasında bulunan sosyal devletçi bir anlayıştır.

İngiliz sosyoloji profesörü olan Giddens, sosyal demokrasinin büyük bir itibar kaybına uğraması ve liberalizmin 1980'lerden itibaren tekrar hâkim paradigma haline gelmesi karşısında sosyal devlete niteliksel bir değişimle “yeni anlamlar” yükleyerek, yeni üçüncü yol” kavramını politik iktisadın alanına sokmuştur (Beşkaya ve Alp, 2004: 218). Giddens'in yeni politikaları, devleti küçültmek isteyen neo liberal politikalar ile devletin genişletilmesini savunan sosyal demokrasinin ortasında bir noktada yer almaktadır. Giddens'e göre; refah devleti kavramı bürokratik engeller yüzünden gerçek gereksinim sahiplerine hizmet edememiştir (Giddens, 2000: 17).

Siyaset ve sosyal bilimler yazınında sosyal yatırım yaklaşımının temel argümanları olarak öne çıkan ve üçüncü yol yaklaşımının genel çerçevesini çizen üç temel başlık bulunmaktadır (Perkins, 2004: 1-2).

Bunlar;

- a) Toplumsal ve ekonomik alanın ya da çıkarların entegrasyonu,
- b) Fırsat eşitliğine yatırım yapılması
- c) Bireylerin, ekonomik hayata katılıma odaklanması

olarak ifade edilebilir.

Bu temel başlıklar çerçevesinde formüle edilen üçüncü yol yaklaşımının temel toplumsal pratiklere ilişkin prensipleri olarak aşağıdaki ilkeler sayılabilir (Yavuzçehre, 2008:251)

- Felsefi muhafazakârlık
- Eşitlik
- İhtiyaç sahiplerinin korunması
- Özerklik bağlamında özgürlük
- Sorumluluk yoksa hak da yok
- Demokrasi yoksa otorite de yok
- Kozmopolitik çoğulculuk

İnsan sermayesini geliştirmeyi hedefleyen “olanaklı ya da yapabilir kılan” devlet anlayışı üzerine kurulan (Gül, 2007:195-196) üçüncü yol, fırsat eşitliği ve fırsat eşitliğinden herkesin hakkaniyetli bir şekilde yararlanması ilkelerini savunur. Bu yaklaşım, Sosyalist ideali gerçekleştirme çabasına, hem ekonomi üzerinde çok büyük bir yük yaratacağı, hem de ekonominin etkinliğini azaltacağı için karşı çıkar. Bunun en temel nedeni, devletin bu amaçları gerçekleştirebilmesi için ekonomik sisteme ve kişilerin yaşamlarına karışımının artmasının kaçınılmazlığıdır. Dolayısıyla, her ne pahasına olursa olsun mutlak eşitlik ve toplumsal adaletin sağlanacağı anlayışı, öncelikle demokratik düzlemde kişisel özgürlüklere, ama uzun dönemde de sosyal ve ekonomik haklara zarar verebileceği için kabul edilemezdir (Giddens, 2000: 85).

Üçüncü yol yaklaşımında, yoksulların çalışmalarını engelleyen insan sermayesi yetersizliği, piyasada yeterli sayıda iyi ücretli ve güvenceli iş olmaması, işverenle iş arayanlar arasındaki iletişimsizlik gibi sorunları çözme sorumluluğunun devlete düştüğü savunulur. Yoksul kişilerin işgücü piyasasına donanımlı olarak katılabilmeleri için,

piyasada fırsat eşitliğini artırıcı, insan sermayesini güçlendirici ve istihdam yaratıcı politikalar geliştirilmesi önerilir. Ayrıca, bu politikaların, yoksul kişi kendi kendine yeterli olana dek ona destek verecek sosyal yardım programlarıyla da desteklenmesi savunulur (Ellwood, 1988:183). Ancak, Sorumluluk yoksa hak da yok anlayışının bir sonucu olarak, yoksullara kendi yaşamı konusunda sorumluluk almadan karşılıksız gelir sağlanmasını eleştirmektedir. İstihdamın geçici ve değişken olduğunu kabul eden bu yaklaşım, fırsatların yeniden dağıtımına olanak sağlamak üzere genel, teknik ve mesleki eğitim yoluyla, yoksul insan sermayesinin geliştirilmesi ve çalıştığı sürece sosyal yatırımlarla da desteklenerek işgücü piyasasında “yapabilir” kılınması, “sosyal yatırım devleti” formasyonu ideali olarak üçüncü yol yaklaşımının ana prensiplerindedir (Giddens, 2001: 48).

4.2. Neoliberalizm Açısından Üçüncü Yol; Fren mi Stepne mi?

Neo-liberal politikalarla şekillenen küreselleşme süreci, sosyal demokrasi anlayışı açısından birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Eski dönemde savunulan müdahaleci devlet anlayışına yeniden güncellik kazandırılması artık mümkün olmamakla birlikte, küreselleşmeden kaynaklanan zenginliğin sınıflar ve uluslar arasında dengeli bir şekilde paylaşılması için sıkı düzenlemeler gerekmektedir. Ancak bunun için genel kabul gören iktisat kanunlarına meydan okumak ve uluslararası güçlerle mücadele etmek gerekecektir. Böyle bir gelişme de sosyal demokrasinin 1980’li ve 90’lı yıllarda güçlkle elde ettiği saygın ve sorumlu siyaset imajını tehlikeye sokacaktır. Bu sonuçlardan kaçınan üçüncü yol, sosyal devletin ortadan kaldırılmasına karşı durmakta ancak, neo-liberal küreselleşmenin aşırılıklarını kınamakla yetinmiş ve buna karşın ciddi bir alternatif sunmamıştır. (Marliere, 2007: 77)

Tablo. 1. Sosyal Demokrasi, Neoliberalizm ve Üçüncü Yol Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

	Klasik Sosyal Demokrasi	Üçüncü Yol	Neoliberalizm
Söylem	Haklar	Haklar ve Sorumluluklar	Sorumluluklar
	Eşitlik	Eşitlik ve etkinlik	Etkinlik
	Piyasanın Yetersizliği	Piyasa ve Devletin Yetersizliği	Devletin Yetersizliği
Değerler	Sonuçların Eşitliği	Kapsama / Fırsat Eşitliği*	Fırsat eşitliği
	Sosyal Güvenlik	Pozitif Refah / Negatif Refah	Güvensizlik
Politika Hedefleri	Sonuçların Eşitliği	Minimum fırsatlar	Fırsat Eşitliği

	Tam istihdam	İstihdam Edilebilirlik	Düşük enflasyon
Politika Araçları	Haklar	Şarta Bağlılık (sorumluluğa bağlı hak)	Sorumluluklar
	Devlet	Sivil toplum / piyasa	Piyasa / Sivil toplum
	Kamu Finansmanı ve dağıtımı	Kamu/Özel Söktör finansmanı ve dağıtımı	Özel sektör/kamu finansmanı ve dağıtımı
	Güvenlik	Esneklik	Güvensizlik
	Hiyerarşi	Ağ	Piyasa
	Yüksek vergi ve harcama	Pragmatik vergi ve yatırım	Düşük vergi ve harcama
	Yüksek hizmet ve yüksek fayda	Yüksek hizmet ve düşük fayda	Düşük hizmet ve fayda
	Yüksek nakit yeniden dağıtımı	Yüksek değer yeniden dağıtımı	Düşük (değer/nakit) yeniden dağıtım
	Evrensellik	Evrensellik ve seçiciliğin pragmatik karışımı	Seçicilik
	Yüksek ücretler	Ulusal minimum ücret/vergi	Düşük ücret

Kaynak: Hale ve Martel (Editor), 2004: 14.

Sosyal demokrasi hareketinin küreselleşme süreci ile uyumlu kılınması hareketi olan üçüncü yol, sosyal demokrasinin klasik işlevlerinden sıyrılarak sağlık harcamalarında ve iş güvencesindeki sınırlamalardan, piyasanın kendisinin refah artışı sağlamasına kadar uzanan bir dizi politika önermesi içermektedir. Devletin düzenleyici rolünün, kamu harcamaları ile finansal dengeleri bozan bir niteliğe değil, piyasayı yönlendirici, aktif bir role sahip olması gerektiğini savunur. Marksizmden itibaren süzülerek gelen sol hareket, üçüncü yolla beraber piyasa gereklerine uyum sağlamış ve liberal felsefeyle önemli ölçüde eklemlenmiş görünmektedir.(Özaydın, 2008: 177)

Üçüncü yolda özgürlük, eşitlik, fırsat eşitliği, adalet, hakkaniyet ve sorumluluk ilkelerine yüklenen toplumcu anlamlar ile yoksulluk sorununun çözümünde devlete yüklenen sorumluluklar hususunda neo liberal uygulamalarla gösterdiği uyum üçüncü yolun aslında bir saman alevi gibi dönemsel olarak parlayıp sonrasında liberal ekonominin kapitalizme dayalı sermaye birikim stratejisine uyum sağlamaya yönelik bir evrime uğradığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Üçüncü yol yaklaşımında uygulanan politikaların her ne kadar sosyal yatırım nitelikli olduğu vurgulansa da, bu durum sosyal politikaların hala neo-liberal karakterinin ağır nitelikte olduğunu göstermektedir. Özellikle sosyal demokrat,

muhafazakâr, liberal refah devletlerinde nakit ve ayni harcamaların gelişimi dikkate alındığında, aktif nitelikli sosyal yatırım harcamalarının genellikle hükümetlerin ilave mali kaynak ayırmak yoluyla finanse edilmesi yerine, pasif nitelikli harcamalardan yapılan tasarruflarla finanse edildiğini göstermektedir. Bu sebeple söylemde, sosyal yatırım devleti anlayışının yükseliş trendi göstermesine karşılık, sosyal yatırım uygulamalarının bu trendi pratikte neo-liberal politikalarından tamamen farklı bir nicelik ve niteliğe bürünmediği bundan dolayı sosyal yatırım devleti anlayışının teorisi ile paradoksal olmayan sosyal politika uygulamaları olarak tanımlanamadığını söylemek yanlış olmaz (Öztürk, 2011: 143).

5. SONUÇ

Fransız devrimi ile birlikte dünya tarihi açısından önemli iki devrimden biri olan Sanayi devrimi, hayatın hemen hemen her alanını derinden etkileyen sonuçları itibari ile tarihe damgasını vurmuştur. Özellikle toplumsal sınıflar ve bu sınıfların yaşamsal dengelerini belirleyen devlet ve ekonomi olguları bu devrimin sonrasında tekrar sorgulanmıştır. Devrim sonunda ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sorunların geniş bir ölçekte devletler ve toplumlar üzerinde kendini göstermesi, devrimin yaşandığı dönemde hakim olan klasik liberal ideoloji ve bu ideolojinin formüle ettiği müdahalesiz devlet anlayışının sert bir şekilde eleştirildiği bir yarım asrı beraberinde getirmiştir. Yapılan tüm eleştirilere rağmen insan doğası açısından en uygun ve ideal olanın sınırlı devlet anlayışı olması gerektiğini iddia eden liberal ideoloji, ekonominin piyasa koşullarında ve yine piyasa çıktılarına odaklı olarak devlet dışı bir alan olarak kendi dengesini bulacağı ve optimum sosyal refahın sağlanacağı iddiasını 1929 yılında yaşanan büyük buhrana kadar sürdürmüş ve ciddi bir uygulama sahasına kavuşmuştur.

1929 yılında ABD’de başlayıp, hızla dünyaya yayılan ekonomik krizler, klasik liberal ekonomik anlayışın defolarını ortaya koyan bir turnusol kağıdı vazifesi görmüştür. Özellikle İstihdam, arz ve talep dengesi, yoksulluk, sosyal güvenlik, yatırım gibi alanlarda devlet müdahaleciliğinin gerekliliğine vurgu yapan Keynesyen anlayış, sosyal refah devleti olarak da adlandırılabilir müdahaleci, sosyal (yatırımcı) yeni bir devlet anlayışını ve prensiplerini geliştirmişlerdir. Özellikle 2. Dünya savaşı sonrası pek çok Avrupa ülkesinde başarılı ile uygulanan, ciddi ekonomik başarı ve sosyal refah artışı sağlayan bu yaklaşım yaklaşık yarım yüzyıla damgasını vurmuştur. Ancak 20.yy.’ın son çeyreğinde evrensel düzeyde yaşanan petrol krizleri, savaşlar, ve finansal krizler sosyal refahın ve ekonominin taşıyıcı kolonu sayılan ulus devletler açısından ekonomik anlamda, bütçe açıklarına, istihdamın daralmasına, enflasyona/stagfasyona, işsizliğe sebebiyet vermiştir. Yaşanan krizleri beklenen refleksleri gösteremeyen Keynesyen sosyal refah devleti, 1980’li yıllar ile birlikte yerini, klasik liberalizmin post-modern hali olarak filizlenen neoliberal devlet anlayışına bırakmıştır.

ABD ve Avrupa Ülkeleri gibi ekonomik olarak gelişmiş batılı ülkelerce düşünsel temelleri pratiğe dökülen bu anlayış, uluslararası ekonomik ve siyasal örgütlerce ulus devletlerin uygulaması yönünde teşvik edilmiştir. Bu anlayışa göre; devletin sosyal refah düzeyini artırma, gelir adaletini sağlama, herkesi tam ve mutlak koruma altına alacak sosyal güvenlik sistemleri oluşturarak devleti sorumluluk merkezine alan bu anlayış, kaçınılmaz olarak sürdürülebilir olmayan bu politikalarının sonucunda iflas etmiştir. Ekonominin, piyasa mantığı kurallarına göre işlediği, devletin sınırlı bir şekilde hakemlik ve kural koyucu rolü dışında müdahil olmadığı bir alan olması öncelikli bir zorunluluktur. Vergi, yoksulluk, istihdam, bütçe açıkları, sosyal güvenlik sorunları

sağlıklı işleyen bir piyasa sisteminde absorbe edilecek ve rasyonel çözümler üretilmek sureti ile kalkınma sağlanacaktır.

Sosyal refah devletinin kriz yaratma potansiyeli eleştirisi üzerinden yükselen neoliberal politikalar, son çeyrek asırda, toplumsal sınıflar arasında artan ekonomik gerilim, artan gelir adaletsizliği ve yoksulluk, sosyal güvence eksikliği, istihdamın düşmesi, işsizlik artışı gibi temel konularda ciddi eleştirilere tabi tutulmuştur. Küreselleşmenin ideolojisi sayılan neoliberalizmin, özellikle yoksulluğu ve eşitsizliği derinleştiren etkilerine karşı, pragmatik bir yeniden yapılanma modeli olarak öne sürülen üçüncü yol yaklaşımı, küreselleşmeyi kabul edilmesi gereken bir gerçeklik olarak algılamakta ancak, küreselleşmenin olumsuz etkilerini dengeleyecek aktif bir devlet anlayışından yanadır. Üçüncü yol, Küreselleşme nedeni ile ortaya çıkan olumsuz sonuçlara katlanan pasifist bir devlet/birey ön kabulü yerine, süreci şekillendirme inisiyatifini geliştiren etkin bir konumlanma Refahın yeniden dağıtımının yerine, 'refahın yaratılmasının yaygınlaştırılması'nı sağlayacak piyasa temelli ve donanımlı bireylere yönelik sosyal yatırımcı aktif bir devlet önermesi sunmaktadır (Yağcı, 2007: 86-89).

Küreselleşme ve neoliberalizmin kaçınılmazlığı varsayımı içerisinde, piyasa ilkelerine uyumu sağlamayı, devleti, sosyal sınıfları ve bireyleri neoliberalizmin ortaya çıkardığı sorunlar ile mücadele konusunda donanımlı hale getirmekle yükümlendiren, bir anlayış olması nedeni ile üçüncü yol aslında küresel sürecin ürettiği sorunlara sistemli ve bağımsız düşüncelerden oluşan bir ideolojik doktrin olmasından çok neoliberalizmin aksayan yönlerini telafi ve tedavi etmeye yönelik reformist bir düşünce olarak görmek daha doğru olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, Mustafa (2007) “Keynesyen İktisat ve Refah Devletinin Sonu, Dünü ve Bugünüyle Sosyal Demokrasi” , **Demokrasi Platformu Dergisi**, Yıl:3, Sayı:9, ss. 38-57.
- Aktan, Coşkun Can (1999), “Müdahaleci Devletten Sınırlı Devlete”, **Yeni Türkiye Yayınları**, Ankara, ss. 34-51.
- Başkaya, Fikret (1997), **Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü**, İmge Yayınları, Ankara.
- Bilgin, Vedat (2005), “Sosyal Devlet Nereye Gidiyor veya Sosyal Devletin Alternatifleri Nelerdir”, **Siyaset ve Toplum**, Sayı:3, ss.1-24.
- Clasen, Jochen (2003), “Towards a New Welfare State Or Reverting To Type? Some Major Trends In British Social Policy Since Early 1980s”, **The European Legacy**, Vol. 8, No. 5, London.
- Demir, Fevzi (1996), Sosyal Politika Tartışmaları I: Sosyal Devlet ve Sosyal Güvenlik Kuruluşları, **Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti Yayınları**, İzmir.
- Durmaz, Orkun Saip (2016), “Neo-Liberal Sosyal Politika Rejiminin Tesisi ve AKP”, **Çalışma ve Toplum**, Sayı: 1 ss.143-168.
- Ellwood, David (1988), **Poor Support: Poverty In The American Family**, Basic Books, New York.
- Giddens, Anthony (2001), **Üçüncü Yol ve Eleştirileri**, Nihat Sad (Çev.), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Giddens, Anthony (2000), **The Third Way and Its Critics**, Polity Press ve Blackwell Publishers: Cambridge ve Oxford.
- Gül, Hüseyin (2007), “ABD Örneği’nde Üçüncü Yol: Yoksulluğa Ve Eşitsizliğe Yaklaşımı Ve Yeni Sağ İle Bir Karşılaştırma”, **ODTÜ Gelisme Dergisi**, 34 (Aralık), ss. 195-215.
- Gül, Songül Sallan (2004), **Sosyal Devlet Bitti Yaşamın Piyasa**, Etik Yayınları, Ankara.
- Güven, H. Sami (2001), **Sosyal Politikanın Temelleri**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Hale, S., W. Leggett ve L. Martell (2004), **The Third Way and Beyond: Criticisms, Futures and Alternatives**, Manchester University Press, Manchester.
- Harvey, David (2007), **A Brief History of Neoliberalism**, Oxford: Oxford University Press.
- Kazgan, Gülten (2002), **Küreselleşme ve Ulus Devlet Yeni Ekonomik Düzen**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Koray, Meryem (2005), **Avrupa Toplum Modeli**, İmge Kitabevi Yayınları, 2. Basım, Ankara.
- Kovancı, Onur (2003), “Hayır Anlayışından Sosyal Devlete: İngiliz Yoksul Yasaları”, **Mülkiye Dergisi**, Cilt:27, Sayı: 239, ss.255-278.
- Macfarlan, Maitland and OXLEY Howard (1996), “Social Transfers: Spending Patterns, Institutional Arrangements And Policy Responses”, **OECD Economic Studies**, No. 27, ss. 149-176.

Marliere, Philippe (2007), “Avrupa’da Sosyal Demokrasi: Süreklilik ve Değişim”, Dünyü ve Bugünüyle Sosyal Demokrasi, Çev: Bilal Canatan, **Demokrasi Platformu**, Orion Yayınevi, Ankara.

Mishra, Ramesh (1999), **Globalization and The Welfare State**, Edward Elgar Publishing, Cambridge,

Özaydın, Mehmet Merve, (2008), “Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 10 / 1, ss.163 – 180.

Öztürk, Şenol (2011), “Sosyal Politikada Aktiflesme Stratejisi: Refah Devletinin Çıkış Yolu Mu, Çöküş Yolu Mu?”, **Kamu İş Dergisi**, C:12, S:1, ss.101-154.

Perkins, Daniel vd. (2004), **Beyond Neo-Liberalism: The Social Investment State?**, Centre For Public Policy University of Melbourne, August, Melbourne.

Steger, Manfred B. (2003), **Globalization**, Oxford University Press, London.

Şenkal Abdulkadir (2008), “Endüstri İlişkilerinde Yeni Paradigmalar: Mobilizasyon, Kolektivizm ve Esneklik Tartışmaları”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, 1, S:17, ss.119-145.

Yavuzçehre, Pınar Savaş (2008), “İnceleme ve Eleştiriler”, **Toplum ve Demokrasi**, 2 (2), Ocak-Nisan, ss. 241–254.

Yağcı, Oya (2007), “19. Yüzyıldan Günümüze Üçüncü Yolun Serüveni Sosyalizm Ve Liberalizm Arasında Çatallanan Yollar”, **Memleket Siyaset Yönetim Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 5, 2007/5, ss. 71-106.

EXTENDED ABSTRACT

The Industrial Revolution, one of the two major revolutions in terms of world history with the French Revolution, marked its tally with its consequences deeply affecting almost every aspect of life. Especially the social classes and the state and economic phenomena that determine the vital balances of these classes have been questioned again after this revolution. The manifestation of the social and economic problems at the end of the revolution on states and societies on a large scale brought with it a half-century in which the classical liberal ideology prevailing at the time of the revolution and the state of the uninvolved state formulated by this ideology were severely criticized. Despite all the criticisms made, liberal ideology, which claims that the most appropriate and ideal in terms of human nature should be a limited understanding of the state, the economy has continued its claim to the extent that it will find its own balance as an out-of-state area focused on market conditions and market outcomes and that optimum social welfare will be achieved until the great depression experienced in 1929 and has reached a serious application field

The economic crises that started in the US in 1929 and spread rapidly to the world, saw the mandate of a litmus paper which revealed defects of classical liberal economic understanding. Keynesian understanding, especially emphasizing the necessity of state intervention in areas such as employment, supply and demand balance, poverty, social security, investment, has developed a new interventionist, social (investor) state mentality and principles which can also be called social welfare state. This approach, which has been successfully applied in many European countries, especially after World War II, has resulted in serious economic success and social welfare increase, which has struck around half a century ago. However, in the last quarter of the 20th century, oil crises, wars, and financial crises at universal level caused economic deficits in terms of social welfare and nation states, which are the carriers of the economy, budget deficits, contraction in employment, inflation / stagflation and unemployment. The Keynesian social welfare state, which can not show the expected reflexes of the survival crises, has left its place to the neoliberal state understanding that flourished as a post-modern state of classical liberalism in the 1980s. This understanding of the economically developed western countries, such as the US and European countries, has been encouraged in the practice of nation states to international economic and political organizations. According to this understanding; This understanding which centered on the state as a responsibility by increasing social welfare level of the state, ensuring income justice, creating social security systems that will provide complete and absolute protection for everything is inevitably bankrupt as a result of these unsustainable policies.

The neoliberal policies that emerged from the potential crisis-creating criticism of the social welfare state have been subject to serious criticism in the last quarter of a century, such as increasing economic tensions among social classes, rising income injustice and poverty, lack of social security, declining employment, and rising unemployment. Neoliberalism, the ideology of globalization, faces an active state understanding of globalization, which sees globalization as a reality to be accepted, but balances the negative effects of globalization, especially as a pragmatic restructuring model against the effects of deepening poverty and inequality. The third way is an effective positioning that develops the initiative to shape the process rather than the assumption of a pacifist state / individual with negative consequences of globalization.

Instead of redistribution of wealth, a social investor for market-based and equipped individuals to provide 'welfare creation' (Yagci, 2007: 86-89).

On the assumption that globalization and neoliberalism are inevitable, the third path, in the sense that there is an understanding which imposes on the state, the social classes and the neoliberalism in order to adapt the problems to the problems arising from the emergence of the neoliberalism, is an ideological doctrine consisting of systematic and independent thoughts. It would be more correct to see it as a reformist thought to compensate and treat the disproportionate aspects of neoliberalism.